

FM: Nodokļu ieņēmumu kāpums pērn noteica zemāku vispārējās valdības budžeta deficītu nekā prognozēts

Publicēts: 31.01.2022.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

Finanšu ministrija (FM), ņemot vērā Valsts kases publicētos datus par konsolidētā kopbudžeta izpildi, ir aktualizējusi 2021. gada vispārējās valdības budžeta bilances novērtējumu. Pēc Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijas pērn vispārējās valdības budžeta deficīts bija 2,4 miljardi eiro jeb 7,3% no iekšzemes kopprodukta (IKP)^[1]. Savukārt, atbilstoši Valsts kases operatīvajam novērtējumam vispārējās valdības parāds pēc EKS metodoloģijas 2021. gada beigās veidoja 14,8 miljardus eiro jeb 45% no IKP. Oficiālie dati par vispārējās valdības budžeta deficītu un parādu 2021. gadā būs pieejami šā gada aprīlī, kad būs pabeigti aprēķini par visiem vispārējās valdības sektora darījumiem, tai skaitā par vispārējās valdības kapitālsabiedrību darbības rezultātiem, un Centrālā statistikas pārvalde iesniegs Eurostat vispārējās valdības budžeta deficīta un parāda notifikāciju.

Jāatzīmē, ka pērn oktobrī, izstrādājot vispārējās valdības budžeta plānu 2022. gadam, deficīta līmenis 2021. gadam tika novērtēts 2,9 miljardu eiro apmērā jeb 9,3% no IKP, tomēr faktiskā bilance ir bijusi labāka, ko pamatā noteica augstāki nekā plānots nodokļu ieņēmumi valsts un pašvaldību budžetos.

☞ Finanšu ministrs Jānis Reirs pateicas Latvijas uzņēmējiem: *"Ražojošo un eksportējošo uzņēmumu papildus nomaksātie nodokļi nodrošināja zemāku budžeta deficītu."*

Pērn lielāks nekā prognozēts bija arī pieaugums nenodokļu ieņēmumiem, bet zemāki nekā gaidīts bijuši izdevumi valsts pamatbudžetā ārvalstu finanšu palīdzības (ĀFP) investīciju programmu īstenošanai, izdevumi precēm un pakalpojumiem aizsardzības, iekšlietu, ekonomikas un tieslietu resoros, kā arī valsts speciālā budžeta izdevumi bezdarbnieku pabalstiem.

Savukārt, salīdzinot ar likumā "Par valsts budžetu 2021. gadam" pieļaujamo vispārējās valdības budžeta deficītu 1,2 miljardi eiro jeb 3,9% no IKP, pērnā gada faktiskais deficīta līmenis bija ievērojami augstāks. Pērn valdība vairākkārt lēma par valsts pamatbudžeta līdzekļu palielināšanu neparedzētiem gadījumiem, kopumā Covid-19 atbalsta finansēšanai paredzot līdzekļus aptuveni 2 miljardu eiro apmērā. Tādējādi izdevumu līmenis būtiski pārsniedza apmēru, kāds bija plānots, izstrādājot 2021. gada budžetu. Izdevumu pieaugumu kopbudžetā nodrošināja Covid-19 atbalsta izmaksa. Atbilstoši FM aplēsēm pērn sniegtā atbalsta apmērs Covid-19 seku mazināšanai kopumā sasniedza 2,3 miljardus eiro jeb 6,9% no IKP, palielinot vispārējās valdības budžeta deficītu par 6,5% no IKP.

Ekonomiskā izaugsme 2021. gadā bija straujāka nekā iepriekš tika prognozēts, kas nodrošināja augstākus ieņēmumus budžetā. Pērn ieņēmumi kopbudžetā sasniedza 12,6 miljardus eiro, kas bija par 1,3 miljardiem eiro jeb 11,1% vairāk nekā 2020. gadā. Savukārt, izdevumi kopbudžetā pērn auguši straujāk par ieņēmumiem, ko noteica valdības apstiprinātais atbalsts dažādām tautsaimniecības nozarēm un iedzīvotājiem Covid-19 seku un noteikto epidemioloģisko ierobežojumu radīto zaudējumu mazināšanai. Tādējādi kopbudžeta izdevumi pērn veidoja 14,4 miljardus eiro, kas par 1,9 miljardiem eiro jeb 15,5% pārsniedza izdevumu līmeni 2020. gadā. Covid-19 pandēmijas ietekmē kopbudžeta deficīts palielinājies un pērn sasniedza 1,8 miljardus eiro, kamēr 2020. gadā tā apmērs bija 1,1 miljards eiro.

Ja skatās situāciju pa budžeta līmeņiem, pērn liels deficīts veidojies valsts budžetā 1,7 miljardu eiro apmērā, tostarp gandrīz 2 miljardu eiro deficīts bijis valsts pamatbudžetā, bet 200,5 miljonu eiro pārpalikums valsts speciālajā budžetā. Valsts pamatbudžeta deficīts pērn bija par 718,9 miljoniem eiro augstāks nekā 2020. gadā, bet valsts speciālā budžeta bilance uzlabojusies par 85,6 miljoniem eiro. Savukārt pašvaldību budžetā bijis 91 miljona eiro deficīts, kas bija par 51,7 miljoniem eiro augstāks nekā 2020.

gadā.

Kopbudžeta ieņēmumu pieaugums pamatā saistīts ar augstākiem nodokļu ieņēmumiem. To apmērs, ieskaitot vienotā nodokļu konta nesadalīto atlikumu 346 miljonu eiro apmērā, pērn sasniedzis 10 miljardus eiro, kas bija par 1 miljardu eiro jeb 11,4% vairāk nekā 2020. gadā. Sadalīto nodokļu ieņēmumu apmērs kopbudžetā bija 9,7 miljardi eiro, jeb par 678,4 miljoniem eiro un par 7,5% pārsniedzot 2020. gada nodokļu ieņēmumu līmeni. Pērn ieviestā vienotā nodokļu konta maksāšanas sistēma ir radījusi zināmus izaicinājumus Valsts ieņēmumu dienestam nodokļu sadalē, tādēļ padziļināta nodokļu ieņēmumu analīze pa nodokļu veidiem ir bijusi apgrūtināta visa gada garumā.

Pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumi, palielinoties iedzīvotāju ekonomiskajai aktivitātei un pirkspējai, veidoja 2,8 miljardus eiro, kas bija par 217,8 miljoniem eiro jeb 8,6% vairāk nekā 2020. gadā. PVN ieņēmumu pieaugums pamatā pērn izveidojies otrajā ceturksnī, kad ieņēmumi pret 2020. gada otro ceturksni kāpuši par 178,7 miljoniem eiro. To pamatā nodrošināja augstāki PVN maksājumi tirdzniecības nozarē. Darbaspēka nodokļi pildījušies labi, ko nodrošināja darba samaksas pieaugums, kas bijis straujāks nekā prognozēts. Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes datiem pērn trešajā ceturksnī vidējā darba samaksa augusi par 10,4% salīdzinājumā ar 2020. gada trešo ceturksni. Sociālās apdrošināšanas iemaksas kopbudžetā saņemtas 3,1 miljarda eiro apmērā un 2020. gada līmeni pārsniedza par 207,9 miljoniem eiro jeb 7,1%, neskatoties uz likmes samazinājumu par 1 procentpunktu. Labvēlīgāka situācija darba tirgū sekmēja arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugumu par 107,6 miljoniem eiro jeb 5,9%, veidojot 1,9 miljardus eiro. Arī citiem lielākajiem nodokļiem pērn vērojams pieaugums pret 2020. gadu. Jāatzīmē akcīzes nodokļa ieņēmumu palielināšanās par 45,2 miljoniem eiro jeb 4,3%, tiem sasniedzot 1,1 miljardu eiro, ko noteica ieņēmumu pieaugums naftas produktiem par 18,2 miljoniem eiro un tabakas izstrādājumiem par 17,7 miljoniem eiro. Kopbudžetā strauji pieauga uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) ieņēmumi, palielinoties par 73,6 miljoniem eiro jeb 35,5%. UIN ieņēmumi kopbudžetā 2021. gadā bija 281,1 miljons eiro.

Atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta datiem lielākais nodokļu ieņēmumu pieaugums pret 2020. gadu bijis vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarēs, tāpat arī veselības nozarē, apstrādes rūpniecībā un informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarēs. Savukārt krīzes vissmagāk skartajās nozarēs (izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi, māksla, izklaide un atpūta) nodokļu ieņēmumi pērn kopumā bija zemāki nekā 2020. gadā un būtiski atpaliek no pirmspandēmijas apmēriem.

Ne-nodokļu ieņēmumi kopbudžetā pērn saņemti 774 miljonu eiro apmērā, kas bija par 102,6 miljoniem eiro jeb 15,3% vairāk nekā 2020. gadā. Ieņēmumu palielinājumu nosaka ieņēmumi no Latvijai piešķirtu emisijas kvotu izsolišanas, ieņēmumi no konfiscētajiem noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem, kā arī eiroobligāciju iekšējā finanšu tirgū veikto papildu emisiju rezultātā saņemtie prēmijas ieņēmumi un pašvaldību nenodokļu ieņēmumu pieaugums.

Ieņēmumi no ĀFP pērn bija par 106,5 miljoniem eiro jeb 8,3% augstāki nekā 2020. gadā un veidoja 1,4 miljardus eiro. ĀFP ieņēmumu pieaugums saistīts ar pērn septembrī saņemto avansa maksājumu 237,4 miljonu eiro apmērā Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanai, ko Eiropas Komisija pērn apstiprināja cīņai ar Covid-19 sekām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs.

Izdevumos kopbudžetā pagājušajā gadā trešo daļu veidoja sociāla rakstura maksājumi, kam Covid-19 atbalsta izmaksu dēļ arī bijis lielākais pieaugums. Izdevumi sociāla rakstura maksājumiem pērn kopbudžetā bija 4,8 miljardi eiro, kas bija par 1,2 miljardiem eiro jeb 32,7% vairāk nekā 2020. gadā. Jāatzīmē, ka izdevumi pensijām veikti 2,5 miljardu eiro apmērā, kas ir par 167,1 miljonu eiro jeb 7% vairāk nekā 2020. gadā, kas saistīts galvenokārt ar pensiju indeksāciju. Pērn strauji pieauguši izdevumi pabalstiem kopbudžetā, valdībai apstiprinot vairākas iedzīvotāju un komersantu atbalsta programmas, tai skaitā dīkstāves pabalstus, algu subsīdijas, grantus uzņēmumiem, pabalstus ģimenēm ar bērniem 500 eiro apmērā, pabalstus senioriem un personām ar invaliditāti 200 eiro un daudzus citus. Izdevumu pabalstiem apmērs kopbudžetā veidoja 2,3 miljardus eiro, kas bija par 1 miljardu eiro jeb 81,5% vairāk nekā 2020. gadā. Tostarp jāatzīmē, ka Covid-19 ietekmē pieauguši izdevumi slimības pabalstiem, kas bijuši par 70 miljoniem eiro jeb 28,8% augstāki nekā 2020. gadā. Kopumā izdevumi slimības pabalstiem valsts speciālajā budžetā pērn bija 312,5 miljoni eiro. Savukārt būtisks sarukums pērn bijis bezdarbnieku pabalsta izdevumos, kas pērn bija par 34,3 miljoniem eiro jeb 22,1% zemāki nekā gadu iepriekš, veidojot 120,9 miljonus eiro. Bezdarbnieku pabalstu samazinājums skaidrojams ar samazinājumu reģistrētā bezdarba līmenī un vidējā pabalsta apmēra samazināšanos.

Subsīdijas un dotācijas kopbudžetā pērn palielinājušās par 340,9 miljoniem eiro jeb 12,3% un veidoja 3,1 miljardu eiro. Izdevumu

palielināšanos nosaka papildu finansējuma piešķiršana veselības nozarei, tostarp dotācijām medicīnas personāla algām slimnīcās un izdevumiem Covid-19 apstākļos.

Kopbudžetā izdevumi atlidzībai pērn bijuši 2,9 miljardi eiro, pieaugot par 227,6 miljoniem eiro jeb 8,4%, salīdzinot ar 2020. gadu. Lielākais atlidzības izdevumu pieaugums bijis veselības resorā, tāpat atlidzība palielinājās iekšlietu un aizsardzības nozarēs nodarbinātajiem. Kopumā valsts pamatbudžetā izdevumi atlidzībai auguši par 9,2%, bet pašvaldību budžetā mazliet lēnāk, salīdzinājumā ar 2020. gadu par 7,6%. Augstu atlidzības pieauguma līmeni ietekmēja arī piešķirtā finansējuma izmaksa piemaksām un virsstundām Covid-19 apstākļos.

Preču un pakalpojumu izdevumi kopbudžetā veido 1,6 miljardus eiro. Pērn šie izdevumi auguši par 83,2 miljoniem eiro jeb 5,6%. Lielākais pieaugums preču un pakalpojumu apmaksai bija vērojams aizsardzības resorā, tāpat jāizceļ izdevumu pieaugums tieslietās un atvasināto publisko personu budžetā (augstskolas, zinātniskie institūti u.c.).

Savukārt, kopbudžeta kapitālie izdevumi pērn veidoja 1,3 miljardus eiro un salīdzinājumā ar 2020. gadu auguši vien par 15,7 miljoniem eiro jeb 1,3%. Pērn ES fondu investīciju projektu izdevumi bija zemāki nekā 2020. gadā, tādējādi nosakot salīdzinoši mēreno kapitālo izdevumu pieaugumu, tomēr jau šogad līdz ar lielāku ES fondu investīciju ieplūšanu sagaidāms kapitālo izdevumu pieaugums kopbudžetā.

Saskaņā ar Valsts kases operatīvajiem datiem 2021. gada beigās valsts parāds nominālvērtībā pēc nacionālās metodoloģijas sasniedza 15,3 miljardus eiro, pieaugot par 2,8 miljardiem eiro kopš 2020. gada beigām. Valsts parāda pieaugumu izraisīja nepieciešamība nodrošināt resursus kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai, tai skaitā Covid-19 uzliesmojuma ietekmes mazināšanas un ekonomikas atbalsta pasākumiem, ar izdevīgiem nosacījumiem veicot aizņēmumus finanšu tirgos, kā arī no starptautiskajām institūcijām spēkā esošo līgumu ietvaros.

[1] Ņemot vērā provizorisko FM 2021. gada IKP novērtējumu, balstoties uz Centrālās statistikas pārvaldes publicētajiem 4. ceturkšņa IKP datiem.

 [Budžeta apskats](#)

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-nodoklu-ienemumu-kapums-pern-noteica-zemaku-visparejas-valdibas-budzeta-deficitu-neka-prognozets>